

COMPETITIVENESS AS A BASIS AND DETERMINANT OF GROWTH AND DEVELOPMENT THROUGH THE PRISM OF ENTREPRENEURIAL RESPONSIBILITY

Rajko Novičević

“ADRIATIK” University, Faculty of Business Economics and Law, Bar, Montenegro,
rajko.novicevic@t-com.me

Nikola Abramović

“ADRIATIK” University, Faculty of Business Economics and Law, Bar, Montenegro,
nikola.abramovic.fpe@gmail.com

Sandra Đurović

“ADRIATIK” University, Faculty of Business Economics and Law, Bar, Montenegro,
Sandra.djurovic.fpe@gmail.com

Nermin Škretović

“ADRIATIK” University, Faculty of Business Economics and Law, Bar, Montenegro,
nermin.skretovic@fpebar.me

Abstract: The era of globalization, open market and competition imposes a permanent need on entrepreneurs to work on themselves and find those solutions and ideas that will be in the function of keeping up with the competition in their industry, whereas their overall sustainability must go a step further and strive to be so proactive and able as to impose on the competition a task of following it. This is a valid representation of the environment in which we live, work and create - it is the foundation of the development of entrepreneurs and their companies, and at the same time, the basic development substance of the Montenegrin business environment.

Competitiveness and competition are not products of our will nor are they only products of our economic and social environment, nor a new economic reality and phenomenon, but a fundamental determinant of the needs and requirements of modern development and an expression of the needs of a modern customer.

Today, more than ever, there is increased pressure from stakeholders to recognize, respect and increase importance of the responsibility that entrepreneurs must have towards their internal and external stakeholders, all with the aim of creating new social and economic values (Frink & Klimoski, 2004.). The essence of such entrepreneurial responsibility must be a reflection of the expectations of stakeholders, whether inside or outside the company. The basic determinant of such access is contained in the value that the entrepreneur affirms, i.e. incorporates in the company and is expressed through a specific managerial capital that manifests through their knowledge, abilities, skills, risk tolerance and the like. Such entrepreneurial human capital “includes a set of skills, expertise and knowledge that are often acquired in the hierarchy of experiences gained in a company, industry or related industries and differ in their specificity and transferability through companies” (Pukthuanthong-Le & Sundaramurthy, 2009).

Montenegrin society and the state still belong to the category of transitional societies with a value system that has not yet been clearly differentiated. On the other hand, the entrepreneurship globalization with all its relapses does not wait, but imposes needs and tasks by changing the context of transition economies.

This brief reflection on the situation and challenges in the Montenegrin economic and social context, and against the background of sustainability and competitiveness, imposes a clear imperative of action manifested in the development of human capital as the basic premise of competitive sustainability.

Keywords: competitiveness, entrepreneurial responsibility, knowledge, human capital, capabilities

KONKURENTNOST KAO OSNOVA I ODREĐIVANJE RASTA I RAZVOJA KROZ PRIZAM PREDUZETNIČKE ODGOVORNOSTI

Rajko Novičević

Univerzitet „ADRIATIK“, Fakultet poslovne ekonomije i prava, Bar, Crna Gora, rajko.novicevic@t-com.me

Nikola Abramović

Univerzitet „ADRIATIK“, Fakultet poslovne ekonomije i prava, Bar, Crna Gora,
nikola.abramovic.fpe@gmail.com

Sandra Durović

Univerzitet „ADRIATIK“, Fakultet poslovne ekonomije i prava, Bar, Crna Gora,
Sandra.djurovic.fpe@gmail.com

Nermin Škretović

Univerzitet „ADRIATIK“, Fakultet poslovne ekonomije i prava, Bar, Crna Gora,
nermin.skretovic@fpebar.me

Apstrakt: Era globalizacije, otvorenog tržišta i konkurencije nameću permanentnu potrebu preduzetnicima da rade na sebi i da pronalaze ona rješenja i ideje koje će biti u funkciji održavanja koraka sa konkurencijom u grani privrede kojom se bave, a njihova ukupna održivost mora ići korak dalje i nastojati da bude do te mjere proaktivna i sposobna nametati konkurenciji zadatak da je prati. Ovo jeste pravi iskaz ambijenta u kojem živimo, radimo i stvaramo, a što predstavlja temelj razvoja preduzetnika i njihovih kompanija, a ujedno i osnovnu razvojnu supstancu crnogorskog poslovnog ambijenta.

Konkurentnost i konkurencija nije produkt naše volje niti produkt samo našeg ekonomskog i socijalnog ambijenta, niti je nova ekonomska stvarnost i fenomen, već temeljna odrednica potreba i zahtjeva savremenog razvoja i iskaz potreba savremenog potrošača.

Danas, više nego ikada ranije, povećani su pritisci zainteresovanih strana da se prepozna, uvaži i poveća važnost odgovornosti koju moraju posjedovati preduzetnici prema svojim unutrašnjim i spoljnim zainteresovanim subjektima, a sve sa ciljem stvaranja novih socijalnih i ekonomskih vrijednosti (Frink & Klimoski, 2004.). Suština takve preduzetničke odgovornosti mora biti refleksija očekivanja zainteresovanih strana, bilo one unutar ili van kompanije. Temeljna odrednica takvog pristupa sadržana je u vrijednosti koju preduzetnik afirmiše, odnosno unosi u kompaniju, a koja ima svoj izraz kroz specifični menadžerski kapital koji se očituje kroz njegova znanja, sposobnosti, vještine, toleranciju na rizik i sl. Ovakav preuzetnički ljudski kapital „uključuje skup sposobnosti, stručnosti i znanja koji se često stiču u hijerarhiji iskustava stečenih u...firmi, industriji ili srodnim industrijama i razlikuju se po svojoj specifičnosti i prenosivosti kroz kompanije“ (Pukthuanthong-Le & Sundaramurthy, 2009).

Crnogorsko društvo i država još uvijek spadaju u kategoriju tranzicionih društava sa još jasno nediferenciranim vrijednosnim sistemom. Sa druge strane globalizacija preduzetništva sa svim svojim recidivima ne čeka već nameće potrebe i zadatke mijenjajući kontekst tranzicionih ekonomija.

Ova kratka refleksija stanja i izazova u crnogorskom ekonomskom i društvenom kontekstu, a na fonu održivosti i konkurentnosti nameće jasan imperativ djelovanja koji se očituje u razvoju ljudskog kapitala kao osnovne premise konkurentne održivosti.

Ključne riječi: konkurentnost, preduzetnička odgovornost, ljudski kapital, znanja, sposobnosti

1. UVOD

Trajnost i sve veća ubrzanost, odnosno turbulentnost promjena, predstavljaju zakonomjernost poslovanja i života. Ono što predstavlja jedinu izvjesnost savremenog ekonomskog i društvenog konteksta jeste neizvjesnost, sa svim svojim recidivima. Preduzetnici moraju biti ljudi vizije i kreatori, odnosno stratezi promjena. To ne podrazumijeva samo vlastitu viziju, kreaciju i inovativnost već i sposobnost prepoznavanja onoga što ih okružuje. Moraju se shvatati i prepoznavati konteksti i procesi koji nas okružuju i to veoma često postaje determinanta uspjehnosti. Kao veoma važna i temeljne odrednica svakog preduzetničkog poduhvata jeste individualna preduzetnička odgovornost koja se reflektuje višestruko, a posebno važan segment njenog reflektuiranja predstavlja oblast koju nazivamo ljudski kapital. Ljudski kapital posmatramo kao vrijednost organizacije koja nema svoj realni knjigovodstveni iskaz, a kroz koji organizacija može uvećati nekoliko puta svoju tržišnu vrijednost. To predstavlja krucijalno važnu komponentu na kojoj organizacije mogu diferencirati i graditi svoju konkurentnost.

2. KONKURENTNOST I LJUDSKI KAPITAL KROZ ASPEKT PREDUZETNIČKE ODGOVORNOSTI

Konkurentnost u savremenom poslovnom ambijentu predstavlja i uzrok i posljedicu brzih, turbulentnih promjena i ujedno koncept odgovora preduzetnika i menadžmenta u pravcu prilagođavanja nastalim i promjenama koje se očekuju. Ovakav pristup je od životnog značaja svake organizacije i krucijalno važan negentropijski odgovor organizacionog sistema.

S pravom se može konstatovati da konkurentnost (Rosić, I., Veselinović, P., 2008.) nije izolovan fenomen, već interdisciplinarna pojava koja proizlazi iz internog i eksternog okruženja i povezuje poslovnu strategiju, makroekonomsku politiku, pravnu i regulatornu reformu, obrazovanje, motivisanost menadžmenta i radnika i

mnoštvo ostalih ekonomskih, poslovnih i društvenih faktora na stvaranju jedinstvenog strategijskog plana i politike konkurentnosti u cilju stvaranja veće dodatne vrednosti.

Dakle, konkurentnost postaje iskaz i potreba preduzetnika i organizacionog sistema da kreira i da se prilagodi promjenama, a sve sa ciljem ostvarivanja konkurentske prednosti, odnosno tržišne pozicije koja je bolja i povoljnija od konkurenata. Konkurentnost i treba posmatrati kao rivalitet i utakmicu koja nema vremensko, a često ni prostorno ograničenje i čiji rezultat predstavlja novu i veću vrijednost za potrošača ili korisnika usluga. Kao i svako nadmetanje mora i ovo imati određenu moralnu, društvenu, socijalnu vrijednost i iskaz. To podrazumijeva (Hindl, T., 2006.) da konkurentnost može biti pozitivna samo ako se njena prednost očituje u elementima koji ne znače uništenje ili iscrpljivanje. Izvori konkurentske prednosti, poput znanja, vođenja, umjeća oblikovanja strategije, strateškog promišljanja ili povjerenja i uslužnosti menadžmenta, humaniji su oblici konkurentnosti i pozitivni aspekti pomoću kojih možemo biti bolji, kvalitetniji i uspješniji, a ne obavezno prvi, materijalno najbogatiji i kratkoročno najuspješniji.

Sagledavajući ovaj kontekst, prirodu preduzetničke odgovornosti je nužno posmatrati višestruko, a što podrazumijeva njeno posmatranje u užem i širem smislu ili okviru. U širem smislu preduzetničku odgovornost (Salminen & Lehto, 2012.) treba posmatrati kao ličnu ili organizacionu vrlinu, a u užem smislu kao društveni mehanizam. U oba slučaja, odnosno obje dimenzije posmatranja preduzetničke odgovornosti, istu treba da karakteriše transparentnost, pouzdanost i kontrolisanost rada i ponašanja preduzetničke organizacije (Koppell, J. G. S. 2005.)

U kontekstu odgovornosti preduzetnika od posebnog značaja predstavlja vrijednost nematerijalne prirode koju preduzetnik unosi u organizaciju, a to je ljudski kapital sa svim svojim sadržajem. Ukupna polivalentnost kapitala kakav je ljudski kapital očituje se u više dimenzija i iskaza. To su, prevashodno, inteligencija, entuzijizam, znanja, vještine, sposobnosti, iskustvo, informacije, spremnosti na rizik, proaktivnost, imaginacija, kreativnost i sl.

3. ZAKLJUČAK

Konkurentnost ima svoj puni smisao i sadržaj samo ako ima trajniji karakter i ne predstavlja ishod slučajnih, normativnih ili nekih drugih ishoda koji ne predstavljaju refleksiju i rezultat vrijednosti organizacije, preduzetnika i njenog ljudskog kapitala. Dakle, konkurentnost i njeno ishodište konkurentska prednost mora biti produkt unutrašnje vrijednosti, odnosno kompetentnosti organizacije, čime ona svoje ishodište temelji na dugoročnim osnovama koje nije moguće brzo i lako kopirati, odnosno postići. To je pristup koji nameće konkurenciji zdravu osnovu za nadmetanje, a što u krajnjem predstavlja postulat razvoja i dobrobit potrošača i društvene zajednice u cjelini.

REFERENCE

- Aghion, P. (2016). Competitiveness and growth policy design. *Moving to the Innovation Frontier*, 5.
- Frink, D. D., & Klimoski, R. J. (2004.) Advancing accountability theory and practice: Introduction to the human resource management review special edition. *Human Resource Management Review*, 14: 1-17
- Hindl, T. (2006), *Menadžment* – rečnik, Adižes, Novi Sad, str. 97.
- Hisrich, R. D., & Ramadani, V. (2017). Business Ethics, Social Responsibility and Entrepreneurial Managers. In *Effective entrepreneurial management* (pp. 179-201). Springer, Cham.
- Koppell, Jonathan G. S. 2005. "Pathologies of Accountability: ICANN and the Challenge of 'Multiple Accountabilities Disorder'." *Public Administration Review*, 65: 94-108.
- Mella, P., & Gazzola, P. (2018). Corporate social responsibility through stakeholder engagement and entrepreneurial communication processes. *International Journal of Business Performance Management*, 19(1), 36-54.
- Pukthuanthong, K., & Sundaramurthy, C. (2009.) Human capital of the CEO and the corporate board of directors and IPO performance. Paper presented at the Financial Management Association, San Diego University.
- Rosić, I., Veselinović, P. (2008), *Nacionalna ekonomija*, Ekonomski fakultet, Kragujevac, str. 265.
- Salminen, A., & Lehto, K. 2012. Accountable to Whom? Exploring the Challenge of Multiple Accountabilities in Finnish Public Administration. *Administrative Culture*, 13: 147-162.